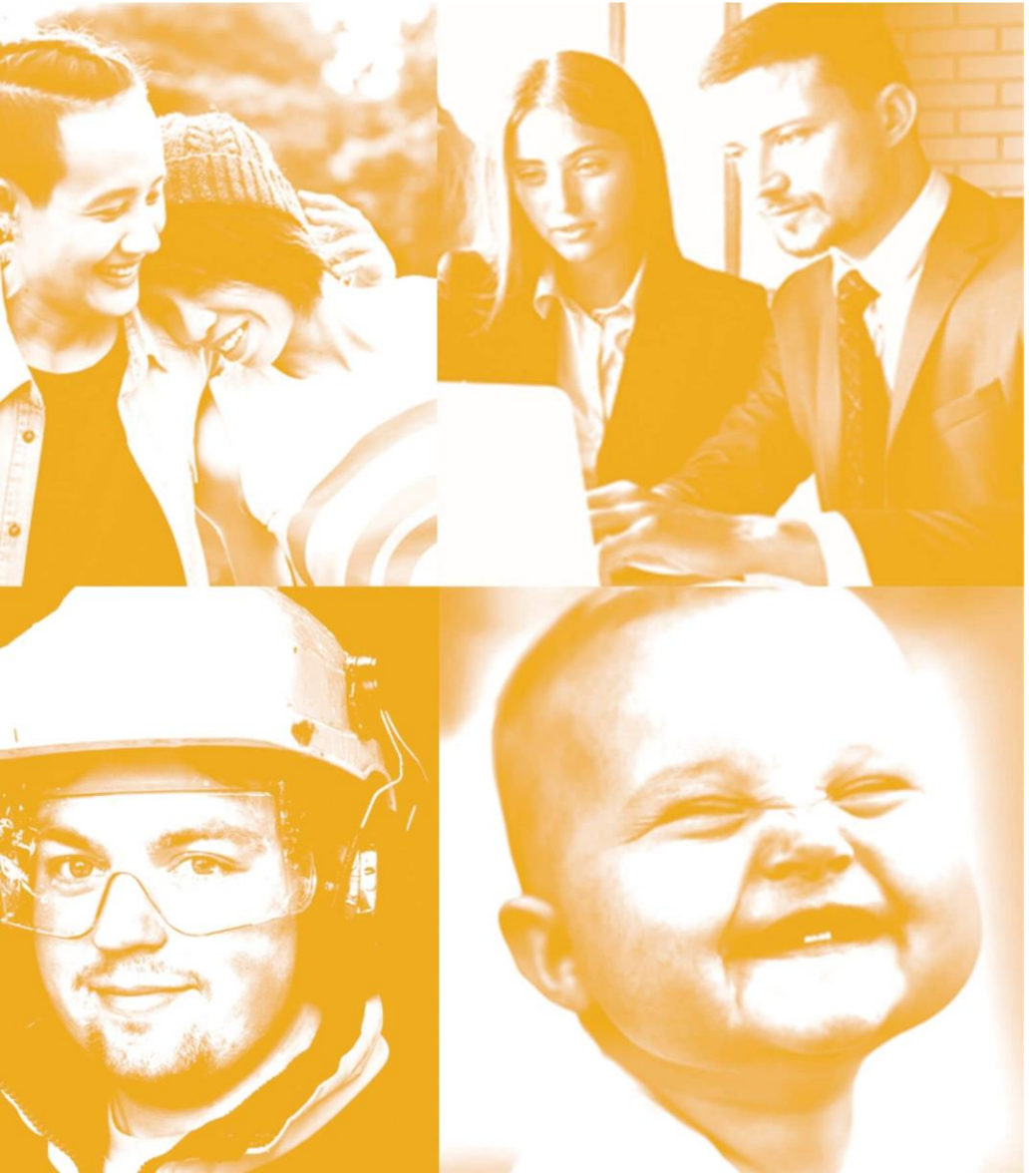

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalisesta luototuksesta annetun lain muuttamisesta HE 136/2022 vp

Neuvotteleva virkamies Susanna Rahkonen

sekä Ritva Liukonen ja Katariina Rainio

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
4.10.2022

Sosiaalista luototusta koskevan esityksen taustaa

- Sosiaalisesta luototuksesta säädetään tällä hetkellä sitä koskevassa laissa. Sosiaalinen luototus on sosiaalihuoltoon kuuluvaa luotonantoa, jonka tarkoituksena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön ja perheen itsenäistä suoriutumista.
- Sosiaalinen luototus on ollut kunnille vapaaehtoista, joten kaikki kunnat eivät ole ottaneet sosiaalista luototusta käyttöön ja järjestäneet palvelua.
- Hallitusohjelman mukaan sosiaalisen luototuksen valtakunnallistaminen selvitetään, ja selvityksen pohjalta se otetaan käyttöön koko maassa vaalikauden aikana.
- Uudistus on hallitusohjelmassa osana keinoja, joilla estetään ylivelkaantumista ja tehostetaan velkaneuvontaa.
- Sosiaalinen luototus siirtyy kunnilta hyvinvointialueille jo sote-uudistuksen myötä 2023. Siirron edellyttämät välttämättömät lainsäädäntötekniset muutokset on toteutettu sote-100 lakipaketissa (HE 56/2021 vp).

Sosiaalinen luototus tällä hetkellä

- Sosiaalista luototusta on myönnetty aktiivisesti noin kolmessakymmenessä kunnassa, joiden väestökattavuus on noin puolet Suomen väestöstä.
- Keskimääräinen myönnetty laina on ollut 6 500 euroa.
- Luototusta käytetään paitsi lainojen järjestelyyn, myös investointiluonteisesti tilanteissa, joissa henkilöllä ei ole mahdollisuutta saada kohtuuehtoista lainaa rahoitusmarkkinoilta. Kuitenkin henkilöllä tulee olla maksuvaraa lainan takaisinmaksuun.
- Ennen sosiaalisen luototuksen myöntämistä tulee selvittää hakijan oikeus toimeentulotukeen. Perustuslakivaliokunta on aikanaan linjannut, ettei sosiaalinen luototus voi korvata oikeutta välttämättömään toimeentuloon (PeVL 43/2002 vp).
- Sosiaalisen luototuksen luottotappiot ovat olleet varsin pienet ja luottoa on voitu myöntää siihen varatun pääoman turvin.

Esityksen muutokset sosiaaliseen luototukseen

- Esityksessä esitetään, että sosiaalisesta luototuksesta tulisi valtakunnallinen ja lakisääteinen sosiaalipalvelu. Esitys tulisi voimaan 1.8.2023.
- Esityksessä tavoitellaan sosiaalisen luototuksen alueellisesti yhdenvertaisempaa saatavuutta, eli sitä olisi järjestettävä kaikilla hyvinvointialueilla.
- Hyvinvointialueen tulisi määritellä sosiaalisen luoton myöntämisen perusteet lain mukaisesti. Sosiaaliseen luottoon ei olisi jatkossakaan subjektiivista oikeutta, vaan kyseessä olisi määrärahasidonnainen palvelu.
- Sosiaalinen luototus säilyisi edelleen sosiaalihuoltoon kuuluvana ja siten hyvinvointialueelle siirtyvänä sosiaalityön välineenä.
- Esitykseen sisältyvät uutena säännökset, joiden mukaan sosiaaliseen luototukseen voitaisiin myöntää vapaakuukausia ja maksuvapautuksia laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä.
- Lisäksi sosiaalisen luoton hakijalle ja luotonsaajalle annettavasta taloudellisesta neuvonnasta ja ohjauksesta säännellään aiempaa tarkemmin.
- Keskeinen osa sosiaalisen luototuksen palvelua on asiakkaiden taloustilanteen läpikäyminen. Vaikka luottoa ei aina voitaisikaan myöntää, asiakkaan taloudelliseen tilanteeseen voidaan löytää muita keinoja. Näitä ovat esimerkiksi ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen, ohjaus talous- ja velkaneuvonnan piiriin tai sitten ulosoton tilanteen selvittely

Siirtymäsäännös ja vanhat luotot

- Sosiaalisen luototuksen parissa kunnissa tällä hetkellä työskentelevä henkilöstö on lähes poikkeuksetta sosiaalihuollon palveluksessa ja siten siirtymässä hyvinvointialueiden työntekijöiksi.
- Sote100 -lakipaketin yhteydessä eduskunnan hyväksymän siirtymäsäännöksen perusteella sosiaalinen luototus siirtyy hyvinvointialueiden vastuulle vuoden 2023 alussa nykylain pohjalta.
- Siirtymävaiheessa sosiaalisen luototuksen tehtävä on alkuvuoden ajan hyvinvointialueille vapaaehtoinen tällä hetkellä voimassaolevaan lakiin perustuen, kunnes nyt ehdotettava lainmuutos tulisi voimaan elokuun alussa 2023.
- Siirtymäsäännös mahdollistaa aikaisemmin sosiaalista luottoa myöntäneiden alueiden luototuksen jatkamisen ilman katkosta. Sosiaalisen luoton kunnalta saanut asiakas jatkaa kunnan myöntämän luoton takaisinmaksua vuodenvaihteesta lukien hyvinvointialueelle. Hyvinvointialueet siirtävät kertyneet varat myöhemmin takaisin kunnalle.
- Koska hyvinvointialueille ei siirry kunnilta pääomaa luototukseen, myönnetään hyvinvointialueille tähän tarkoitukseen kertaluonteista rahoitusta.

Rahoitus ja talousarvioesitys

- Hyvinvointialueille esitetään vuoden 2023 talousarvioesityksessä 600 000 euron menolisäystä henkilöstö- ja hallinnollisiin kustannuksiin (kuten esim. tietojärjestelmien päivityskustannuksiin).
- Lisäksi esitykseen liittyy kertaluonteinen 9 500 000 miljoonan euron kustannus, joka kohdennetaan vuonna 2023 myönnettävään valtionavustukseen luottopääomaa varten. Tämä rahoitetaan tämän vuoden neljännestä lisätalousarviosta.
- Valtionavustus tulee hyvinvointialueiden haettavaksi myöhemmin erikseen.
- STM tulee kertomaan valtioavustusprosessin yhteydessä tarkemmin avustuksen hausta.
- Sosiaalisen luototuksen valtakunnallisen käyttöönoton yhteydessä myös luottopääoma tulisi rahoittaa, sillä luottopääomaa ei siirry kunnista hyvinvointialueille.
- Laissa säädettäisiin, että valtio maksaa sosiaalisen luototuksen luottopääoman alkurahoituksen valtionavustuksena ja että näihin valtionavustuksiin sovellettaisiin valtionavustuslakia (688/2001).

Yhteenvetoa

- Uudistuksen myötä hyvinvointialueille tulisi yleinen järjestämisvelvollisuus sosiaalisen luototuksen myöntämiseen.
- Alueilla voi olla erilaisia tarpeita tai eroja niiden sosioekonomisessa asemassa ja muissa olosuhteissa, minkä vuoksi hyvinvointialueille on annettu liikkumavaraa alueen tarpeiden huomioimisessa palvelua järjestäessään.
- Tämän vuoksi hyvinvointialue määrää sosiaalisen luototuksen perusteet lain asettamissa rajoissa. Hyvinvointialue ei siten lain mukaan voisi olla ottamatta sosiaalista luototusta käyttöön tai määritellä sen käyttöön liittyviä periaatteita lain vastaisesti tai syrjivästi.
- Sosiaali- ja terveysministeriössä tullaan myös seuraamaan lain toimeenpanoa ja jatkossa voidaan tarvittaessa laatia tarkempaa ohjeistusta toimeenpanon tueksi.

Kiitos!

